

НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ

УДК 008.001.7(100)

М.В. БОРМОТОВА,
кандидат економічних наук,
доцент Харківського національного
економічного університету

О.А. НЕБИЛИЦЯ,
аспірант Харківського національного
економічного університету

**РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ
У СУЧАСНОМУ СВІТІ**

Розкривається роль інноваційної культури у сучасному світі. Визначено особливості формування інноваційної культури в Україні та шляхи її впливу на національну економіку.

Раскрывается роль инновационной культуры в современном мире. Определены особенности формирования инновационной культуры в Украине и пути ее влияния на национальную экономику.

Establishes the role of innovative culture in the modern world. The features of innovative Ukrainian culture formation and ways of its influence on its national economy are defined.

інноваційна культура, суспільство, інноваційний розвиток, творчий потенціал

Ефективність діяльності суб'єкта господарювання багато в чому залежить від того, наскільки він адаптований до зовнішнього середовища, якою мірою гнучкі, рухливі його структури та колектив, наскільки вони здатні та сприйнятливі до нововведень. У багатьох організаціях з'являються опір та певні проблеми психологічного плану (неготовність, неспроможність і т. п.) щодо змін зовнішнього та внутрішнього характеру, і насамперед це стосується персоналу.

Незаперечним є те, що сучасний світ існує за правилами бурхливого інформаційного розвитку й не залишає суспільству іншого шляху до прогресу, ніж інноваційний. Інновації, які стають головним стратегічним ресурсом, ставлять перед Україною питання захисту національних економічних і культурних інтересів в умовах світових інноваційних перетворень. Це вимагає, передусім, ґрунтовного вивчення всіх аспектів інноваційної діяльності, зокрема становлення та формування відповідно до вимог часу та вплив на здійснення інноваційної культури.

Серед наукових досліджень, присвячених проблемі формування інноваційної культури, інтерес становлять праці таких зарубіжних та вітчизняних фахівців і науковців, як П. Друкер, В. Джелалі, Ю. Карпова, А. Ніколаєв, А. Грицанов, В. Носков, А. Кальянов, О. Єфросініна, Т. Давід, Р. Шелтон, Л. Федулова, В. Семиноженко та ін. У сучасній науковій економічній літературі практично відсутнє загально визнане уявлення про сутність інноваційної культури та її ха-

рактеристики. Для вітчизняних учених-економістів це відносно нова категорія, що потребує однозначного логічного визначення інноваційної культури, її місця та ролі в інноваційній діяльності. Саме поняття «інноваційна культура» з'явилося у другій половині ХХ ст. і зазнало трансформації від розуміння його тільки як технології до власне «культурних» рис інноваційної діяльності та її суб'єкта – інноваційної особистості [1, с. 52].

Безсумнівно, інноваційна культура особистості набуває цілісності тільки у тісному взаємозв'язку з іншими видами культури, а саме: моральною культурою (на рівні регулятора прийняття інновацій), інформаційною (творення, обробка, зберігання, використання та поширення інформації), правовою (у галузі захисту інтелектуальної власності та правового забезпечення впровадження інновацій), організаційною, культурою міжособистісного спілкування та ін. [2, с. 459].

Значним надбанням сьогодення є зосередження наукових інтересів на особистісному рівні інноваційної культури у дослідженнях попередніх десятиліть простежується зацікавленість вчених інноваційною культурою як формою організаційної культури, що забезпечує економічний розвиток підприємств шляхом інноваційного розв'язання завдань.

Актуальність цього напрямку дослідження підтверджується також певними науковими подіями. Під егідою ЮНЕСКО в Москві (2001 р.) проходив Міжнародний форум «Інноваційна культура на зламі століть», який напрацював комплекс відповідних заходів [3]. Змісту та значенню інноваційної культури були присвячені доповіді представників різних галузей наукового знання і була проведена дискусія в Інституті стратегічних інновацій РФ. У концептуальному плані була розроблена та обговорена Національна хартія інноваційної культури, яку підписали діячі науки, культури, освіти, представники громадських та комерційних організацій Росії. У документі подано висновки та пропозиції щодо формування інноваційної культури суспільства. Хартію офіційно підтримали Комітет Ради федерації з науки, культури, освіти, охорони здоров'я та екології, Комітет державної думи з екології [3, с. 13].

В Україні жодних рішень, постанов з питань інноваційної культури не було ухвалено. Уперше у 2003 р. на законодавчому рівні в Україні інноваційну культуру було визнано серед пріоритетних напрямів інноваційної діяльності та запропоновано розглядати її як складову інноваційного потенціалу [4].

Наступним кроком у цьому напрямку було проведення у Києві (2005 р.) наукової конференції «Ноосфера та інноваційна культура суспільства», де інтегральне поняття «інноваційна культура» обговорювалося представниками різних наук (філософії, педагогіки, філології, медицини, біології тощо). Була створена робоча група з представників різних галузей науки для розробки державної концепції інноваційної культури українського суспільства, діяльність якої продовжується лише в Інтернет-режимі [3, с. 15].

У Концепції інноваційного розвитку економіки України, розробленій за участю науковців Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України, було передбачено спеціальний розділ «Формування сучасної інноваційної культури суспільства», де відзначено, що цей прогрес «потребує докорінної перебудови духовного поступу країни з метою його органічного включення в процес переходу вітчизняної економіки на інноваційну модель розвитку» [5, с. 217]. Мається на увазі приведення потенціалу і творчих здібностей особистості – її знань, умінь, рівня інтелекту і творчої активності, а також взаємовідносин у суспільстві – у цілісну систему, до предметних результатів діяльності людей: техніки, технологій, інформацій, норм права та ін.

На підставі загальної концепції інноваційного розвитку [6] Європейська Комісія чітко визначила пріоритетні напрямки державної політики у сфері еко-

номічного розвитку на основі інновацій та знань, а саме: 1. Створення інституції щодо стимулювання та заохочення інноваційної діяльності; 2. Створення інфраструктури інноваційної економіки та відповідного ефективно діючого механізму співробітництва. Підвищення культури патентування та ліцензування; 3. Розвиток гуманітарного капіталу випереджаючими темпами, і насамперед – це формування інноваційної культури.

Таким чином, визнано, що одна зі складових загальної концепції інноваційного розвитку Євросоюзу – це формування, відшліфовування інноваційної культури у суспільстві на постійній основі, і це є досить актуальним та вкрай необхідним для України. Питання актуальності становлення інноваційної культури та підвищення її рівня розглядаються на засіданнях ВР України.

Отже, інноваційна культура пов'язана, з одного боку, з розвитком і творчістю (інноваційне), а з іншого – з обмеженнями (традиції, цінності). Це судження підтверджується такими дослідниками, як Т. Давіла, М. Ейнштейн, Р. Шелтон: «Інноваційна культура є водночас і консервативною, і схильною до ризиків» [7, с. 89]. Творчість є необхідною складовою культури і основою будь-яких інновацій. Вона реалізується у породженні, створенні нового. Інноваційна культура вміщує в себе як творчі здібності, так і засоби обмеження: норми моралі, здатність прогнозувати наслідки нововведень, особисту відповідальність. Звідси виходить, що інноваційна культура виконує роль захисного фільтра для культури загальної.

Список використаної літератури

1. Андрущенко В.П. Організоване суспільство. Проблеми організації та суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть. Досвід соціально-філософського аналізу / В.П. Андрущенко. – К.: ТОВ Атлант ЮЕмСі, 2006. – 502 с.
2. Грицанов А.А. История философии: энциклопедия / А.А. Грицанов. – Мн.: Интерпрессервис; Книжный Дом. 2002. – 1376 с. – (Мир энциклопедий).
3. Козлова О.Г. Інноваційна культура: сутнісні характеристики: монографія / О.Г. Козлова, Р.В. Миленкова. – Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2007. – 140 с.
4. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України // Урядовий кур'єр. – 2003. – № 32.
5. Соціогуманітарний аспект інноваційно-технологічного розвитку економіки України / за ред. д-ра екон. наук Л.І. Федулової. – К.: Ін-т екон. та прогноз., 2007. – 472 с.
6. Національна стратегія розвитку «Україна-2015» // [www. uf. org. ua u_uforum @ ukr. Net](http://www.uf.org.ua/uforum@ukr.net)
7. Николаев А. Инновационное развитие и инновационная культура / А. Николаев // Наука та наукознавство. – 2001. – № 2. – С. 27–29.

Надійшло до редакції 12.02.09.